

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2025.36.04>

ЗМАГАЛЬНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП СУДОЧИНСТВА ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СУДІ

Богослов Андрій Валерійович,
аспірант
(Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя, Україна)

Стаття присвячена принципу змагальності у справах про адміністративні правопорушення, які розглядаються у суді. Незважаючи, що такий принцип закріплений в Конституції України, а також, що Європейський суд з прав людини неодноразово звертав увагу на необхідність його впровадження та дотримання в Україні визнаючи порушення статті шостої Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року з боку України, до цього часу дія принципу змагальності практично не реалізується під час провадження у справах про адміністративні правопорушення в суді через відсутність належного законодавчого регулювання. Провадження у справах про адміністративні правопорушення до цього часу залишається єдиним видом судочинства, яке здійснюється без застосування принципу змагальності. До цього часу в Україні діє Кодекс України про адміністративні правопорушення, який був прийнятий ще у 1984 році і є основним нормативно-правовим актом, що регулює провадження у справах про адміністративні правопорушення. Положення Кодексу України про адміністративні правопорушення є застарілими і не відповідають правовим реаліям сьогодення. Також не є досконалими й положення Митного кодексу України, який хоча і є більш сучасним нормативно-правовим актом, що регулює провадження у справах про адміністративні правопорушення за порушення митних правил, однак і він у достатній мірі не закріплює принцип змагальності та не містить усіх необхідних норм, які б дозволяли у повній мірі реалізувати такий принцип учасникам провадження. У статті зроблена спроба розкрити зміст принципу змагальності під час провадження у справах про адміністративні правопорушення у суді, проаналізовані практика Європейського суду з прав людини, діюче національне законодавство в аспекті застосування цього принципу судочинства, розглянуті деякі проблемні питання у реалізації принципу на практиці, можливі шляхи вирішення проблемних питань.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, провадження у справах про адміністративні правопорушення у суді, принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення у суді, змагальність сторін.

COMPETITIVENESS AS A PRINCIPLE OF LEGAL PROCEEDINGS DURING PROCEEDINGS IN CASES OF ADMINISTRATIVE OFFENSES IN COURT

Bohoslov Andrii Valeriyovych,
Postgraduate Student
(Classical Private University,
Zaporizhzhia, Ukraine)

The article is devoted to the principle of competition in cases of administrative offenses that are considered in court. Despite the fact that such a principle is enshrined in the Constitution of Ukraine, as well, that the European Court of Human Rights has repeatedly drawn attention to the need for its implementation and observance in Ukraine, recognizing the violation of Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950 by Ukraine, until this time, the principle of adversarial is practically not implemented during the proceedings on administrative offenses in court due to the lack of proper legislative regulation. Proceedings in cases of administrative offenses still remain the only type of legal proceedings that are carried out without applying the principle of adversarial. Until now, Ukraine has a Code of Ukraine on Administrative Offenses, which was adopted in 1984 and is the main legal act regulating the proceedings in cases of administrative offenses. The provisions of the Code of Ukraine on Administrative Offenses are outdated and do not correspond to the legal realities of today. Also, the provisions of the Customs Code of Ukraine are not perfect, which, although it is a more modern normative legal act regulating the proceedings in cases of administrative offenses for violation of customs rules, however, it does not sufficiently enshrine the principle of adversarial and does not contain all the necessary norms that would allow to fully implement such a principle to the participants in the proceedings. The article attempts to reveal the content of the adversarial principle during the proceedings on administrative offenses in court, analyzes the practice of the European Court of Human Rights, the current national legislation in the aspect of applying this principle of legal proceedings, considers some problematic issues in the implementation of the principle in practice, possible solutions to problematic issues.

Key words: administrative offenses, proceedings in cases of administrative offenses in court, principles of proceedings in cases of administrative offenses in court, adversarial nature of the parties.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день є актуальною проблема побудови ефективної системи правосуддя, а також удосконалення законодавчого регулювання судочинства. Судочинство у справах про адміністративні правопорушення взагалі потребує докорінної перебудови, оскільки основний нормативно-правовий акт, який регулює такий вид судочинства це Кодекс України про адміністративні правопорушення(далі-КУпАП) був прийнятий ще за радянських часів та, вочевидь, не відповідає реаліям сьогодення.

Принципи судочинства у справах про адміністративні правопорушення також не відповідають вимогам Конституції України та Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, зокрема це стосується в першу чергу такого принципу як змагальність сторін та його складової- підтримання обвинувачення у справах про адміністративні правопорушення.

Науковому дослідженню принципів адміністративно-деліктного права були присвячені праці таких відомих вчених як О.М. Бандурка, О.А. Банчук, Ю.П. Битяк, Т.О. Коломєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Д.М. Лук'янець,

Н.Б. Писаренко та інші. Проте деякі аспекти у цій проблематиці залишилися поза увагою.

Мета статті. З'ясування суті принципу змагальності, у тому числі діяльності з підтримання обвинувачення як його складової частини під час судового провадження у справах про адміністративні правопорушення, його правового закріплення у діючому законодавстві, а також виявлення проблемних питань у його практичному застосуванні та реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно діючих положень КУпАП повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення наділено достатньо багато органів та посадових осіб.

Згідно статті 213 КУпАП справи про адміністративні правопорушення розглядаються: 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; 2) виконавчими комітетами (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчими органами, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те цим Кодексом; 4) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами, Верховним Судом; 5) органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те цим Кодексом [1].

Серед критеріїв віднесення певних категорій справ про адміністративні правопорушення до юрисдикції суду необхідно вказати ступінь суворості адміністративного покарання, наявність спеціальних ознак у суб'єкта адміністративної відповідальності і характер вчиненого правопорушення. Щодо першого критерію, то судами приймаються рішення про накладення найсуворіших з-поміж закріплених у КУпАП стягнень: штрафів значних розмірів, адміністративного арешту, арешту з утриманням на гауптвахті, громадських й виправних робіт. Окрім цього, питання про необхідність застосування до особи таких адміністративних покарань, як платне вилучення та конфіскація предметів, що були знаряддям учинення правопорушення або його безпосереднім об'єктом, а також позбавлення спеціального права, права обіймати певні посади або займатися певним видом діяльності у разі їх передбачення у санкції порушеної статті КУпАП вирішуються виключно у судовому порядку [2].

З приводу застосування таких критеріїв як ступінь суворості адміністративного покарання (стягнення) та характеру вчиненого правопорушення слід звернутися до так званих «критеріїв Енгеля».

Європейський суд із прав людини неодноразово наголошував на тому, що конвенційні поняття «кримінальне обвинувачення», «кримінальне правопорушення» мають «автономне значення». Тобто Європейський суд з прав людини щоразу відповідно до сформованих критеріїв самостійно визначає, чи належить те або інше діяння до кримінального правопорушення, чи не належить. У практиці Європейського суду з прав людини критеріями, на підставі яких установлюється, чи має застосовуватися кримінальний аспект статті шостої Конвенції, є: 1) юридична кваліфікація діяння в національному законодавстві (тобто з'ясування того, як кваліфікують діяння в національному праві: кримінальне правопорушення (злочин), адміністративне правопорушення, дисциплінарне тощо); 2) природа правопорушення; 3) характер і суворість (ступінь тяжкості) покарання, що його може бути застосовано до особи [рішення у справі "*Engel and others v. The Netherlands*" від 8 червня 1976 року (заяви №№ 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72), §82, § 83] (далі – «критерії Енгеля»). При цьому

перший критерій є лише початковим і не має визначального значення. Водночас другий та третій критерії є вирішальними для з'ясування того, чи підпадає діяння під «кримінальне правопорушення» в розумінні Конвенції. Для застосування статті шостої Конвенції в кримінальній ділянці достатньо, щоб правопорушення за своїм характером вважалось «кримінальним» з погляду Конвенції або щоб за вчинене правопорушення до особи було застосовано покарання, яке за своїм характером і ступенем суворості належало в цілому до «кримінальної» ділянки [рішення у справі *"Lutz v. Germany"* від 25 серпня 1987 року (заява № 9912/82), § 55] [3].

У рішеннях Європейського суду з прав людини проти України (далі-ЄСПЛ) неодноразово наголошувалося, що деякі адміністративні правопорушення, склад яких міститься у КУпАП є за своєю правовою природою та тяжкістю покарання кримінальними. Як приклад, можна привести такі справи: «Гурепка проти України» від 6 вересня 2005 року (заява № 61406/00), «Гурепка проти України (№ 2)» від 8 квітня 2010 року (заява № 38789/04) (в обох справах заявника було притягнуто до адміністративної відповідальності за скоєння правопорушення, установленого статтею 185-3 Кодексу, – неповага до суду); «Надточій проти України» від 15 травня 2008 року (заява № 7460/03) (заявника було притягнуто до відповідальності за порушення митних правил, визначених статтею 112 Митного кодексу України; «Лучанінова проти України» від 9 червня 2011 року (заява № 16347/02) (заявницю було притягнуто до адміністративної відповідальності за скоєння правопорушення, установленого частиною першою статті 51 КУпАП, – дрібне розкрадання державного або колективного майна (редакція статті Кодексу станом на час учинення правопорушення); «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 року (заява № 20372/11) (заявника було притягнуто до адміністративної відповідальності за скоєння правопорушень, установлених статтями 185, 185-1 КУпАП, – злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції; порушення порядку організації й проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (редакція статей КУпАП станом на час учинення правопорушення); «Швидка проти України» від 30 жовтня 2014 року (заява № 17888/12) (заявницю було притягнуто до адміністративної відповідальності за скоєння правопорушення, установленого статтею 173 КУпАП, – дрібне хуліганство).

Стосовно виокремлення певних адміністративних правопорушень, які віднесені до компетенції суду за суб'єктом його вчинення слід звернутися безпосередньо до положень статті 221 КУпАП, яка передбачає, що справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років розглядаються виключно судами.

Таким чином можна зробити висновок, що законодавець на сьогоднішній день до виключної компетенції судів відносить справи про адміністративні правопорушення, які за характером правопорушення або тяжкістю покарання (стягнення) відносяться до «кримінальних» або суб'єктом адміністративного правопорушення є неповнолітня особа. І це виглядає цілком логічним, адже встановлення усіх елементів правопорушення, яке за характером може бути кваліфіковане як «кримінальне», або за яке може бути призначене покарання(стягнення), яке суттєво обмежує особисті права і свободи особи та за своєю правовою природою є кримінальним, або забезпечення дотримання усіх прав неповнолітньої особи потребує спеціальної освіти, кваліфікації, знань тощо, якими може бути наділений лише суддя, а не посадова особа адміністративного органу. Крім того, саме розгляд справ про адміністративні правопорушення судом може і повинен здійснюватися на підставі принципів судочинства, серед яких одне з основних місць належить принципу змагальності. Саме наявність принципів судочинства, на відміну від адміністративних органів, в діяльності яких

відсутні аналогічні принципи, дає змогу особі повною мірою реалізувати свої процесуальні права, у тому числі право на захист від обвинувачення.

На жаль чинний КУпАП не визначає принципів судочинства за якими має відбуватися розгляд справ про адміністративні правопорушення.

Однак Конституція України [4] норми якої є нормами прямої дії визначає принципи судочинства. Так частина друга статті 129 Конституції України передбачає, що основними засадами судочинства є: 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; 2) забезпечення доведеності вини; 3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; 4) підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором; 5) забезпечення обвинуваченому права на захист; 6) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; 7) розумні строки розгляду справи судом; 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення; 9) обов'язковість судового рішення.

Усі зазначені принципи судочинства повністю або частково застосовуються під час здійснення провадження судами у справах про адміністративні правопорушення. Наша стаття стосується саме принципу змагальності під час такого провадження, який, на нашу думку, лише у деякій мірі застосовується під час розгляду справ про адміністративні правопорушення судами.

Наразі законодавче визначення принципу змагальності у справах про адміністративні правопорушення відсутнє.

Якщо ж звернутися до теоретичного визначення принципу змагальності під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, то можна знайти такі визначення, які розкривають його зміст.

Так, Фази́кош Ю.В. визначає принцип змагальності в можливості осіб, які беруть участь у провадженні, здійснювати захист своїх прав шляхом подання доказів на підтвердження свої доводів. Відзначимо, що під змагальністю мається на увазі не тільки подання доказів, а також їх витребування, залучення з метою повного й об'єктивного дослідження всіх обставин справи. Зміст принципу змагальності законодавчо закріплений і реалізується в правах та обов'язках осіб, які беруть участь у справі, тобто в їхньому правовому статусі. Наприклад, під час виявлення правопорушення та складання протоколу особа має право на надання або відмову від надання пояснень (ст. 63 Конституції України), на відмову від підпису протоколу із зазначенням мотивів відмови від підпису, на викладення своїх зауважень у протоколі (ч. 2 ст. 256 КУпАП), на оскарження складання протоколу як дії посадової особи (ст. 40 та ст. 55 Конституції України) [5].

Владислав Ліпінський зазначає, що змагальність судового розгляду та рівність його учасників, які вимагають того, щоб «кримінальне обвинувачення» під час адміністративно-деліктного судочинства підтримував прокурор або інша уповноважена посадова особа, а також того, щоб особа мала можливість ознайомитись з усіма матеріалами справи та можливість одержати докази за допомогою суду, крім випадків, коли докази не мають значення для вирішення справи або заява про їх витребування не супроводжується належним обґрунтуванням [6].

Нормами глави 21 КУпАП «Особи, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративні правопорушення» визначені такі учасники провадження про адміністративне правопорушення: 1) особа, яка притягається до адміністративної відповідальності; 2) потерпілий; 3) законний представники та представники; 4) захисник; 5) свідок; 6) експерт; 7) перекладач.

Частина друга статті 250 КУпАП передбачає, що при провадженні у справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 172⁴–172⁹, 172⁹⁻² цього Кодексу, участь прокурора у розгляді справи судом є обов'язковою.

Також частина друга статті 252 КУпАП передбачає, що обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених статтею 255 цього Кодексу.

Отже, хоча прокурор та особа, уповноважена на складання протоколу про адміністративне правопорушення прямо не передбачена у главі КУпАП, яка визначає перелік учасників адміністративно-деліктного процесу, проте ми вважаємо, що до таких учасників слід віднести і прокурора та особу, уповноважена на складання протоколу про адміністративне правопорушення. Більше того, включення вказаних осіб, до переліку учасників провадження у справах про адміністративне правопорушення має суттєве значення для розкриття суті та подальшої реалізації такого принципу судочинства як змагальність.

Дещо по-іншому визначає коло осіб, які є учасниками провадження про адміністративне правопорушення Митний кодекс України [7]. Так, частина перша статті 497 Митного кодексу України передбачає, що у провадженні у справах про порушення митних правил беруть участь: 1) особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил; 2) власники товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу (заінтересовані особи); 3) представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб (законні представники, представники, які діють на підставі довіреності, доручення); 4) захисники; 5) представники митних органів; 6) свідки; 7) експерти; 8) перекладачі; 9) поняті.

Згідно частини першої статті 501 Митного кодексу України представник митного органу, посадові особи якого здійснювали провадження у справі про порушення митних правил, підтримує позицію цього органу щодо притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка вчинила правопорушення, під час розгляду зазначеної справи судом.

Отже у справах про адміністративні правопорушення митних правил представник митного органу є окремим учасником провадження.

Для подальшого з'ясування суті досліджуваного принципу необхідно також з'ясувати які ж історичні форми адміністративно-деліктного процесу існують. Виділяються дві основні форми адміністративно-деліктного процесу: 1) змагальна; 2) інквізиційна.

Змагальний процес-це процес, який будується на засадах процесуальної рівності сторін, розмежування ролі суду, сторони обвинувачення та сторони захисту. Сторона обвинувачення зобов'язана здійснювати збирання доказів, підтримання обвинувачення перед судом. Суд виступає лише незалежним арбітром, який сприяє у реалізації своїх процесуальних функцій сторонам, є безстороннім. Рішення судом приймається за результатами оцінки наданих сторонами доказів.

Інквізиційний(слідчий, розшуковий) процес-це процес, який побудований на поєднанні в одному органі функції обвинувачення, захисту та вирішення справи. Суд займає активну позицію, здійснює з власної ініціативи збирання доказів, має місце судове слідство.

Останнім часом також виділяється ще одна форма адміністративно-деліктного процесу-змішана.

Змішаний процес-це процес, якому притаманне поєднання ознак як змагального, так і інквізиційного процесу. При цьому ознаки інквізиційного процесу притаманні

стадії попереднього збирання доказів стороною обвинувачення, а ознаки змагальності стадії судового розгляду справи.

На сьогоднішній день діюче адміністративно-деліктне процесуальне законодавство не визначає прямо форму адміністративно-деліктного процесу.

При цьому, виходячи з аналізу норм КУпАП можна зробити висновок, що останньому більш притаманна інквізиційна форма процесу, оскільки у справах про адміністративні правопорушення, що підвідомчі судам, на стадії судового розгляду не приймає участь сторона обвинувачення (за виключенням справ за статтями 172⁴-172⁹, 172⁹⁻² КУпАП).

Адміністративно-деліктному процесу, який здійснюється за правилами, передбаченими Митним кодексом України притаманне більше ознак змішаного процесу, оскільки представник митного органу, посадові особи якого здійснювали провадження у справі про порушення митних правил, підтримує позицію цього органу щодо притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка вчинила правопорушення, під час розгляду зазначеної справи судом. Тобто представник митного органу у деякій мірі виступає обвинувачем у суді.

Доцільним в даному випадку буде звернутися до практики ЄСПЛ, яка стосується провадження про адміністративне правопорушення в українських судах.

Так, у рішенні Європейського суду з прав людини від 06 березня 2018, справа «Михайлова проти України», заява № 10644/08, (заявниця стверджувала про порушення стосовно неї ст. 6 Конвенції під час притягнення її до адміністративної відповідальності у зв'язку із неповагою до суду) у п.п. 63–65 зазначено, що справу було розглянуто згідно з процесуальними нормами, які значною мірою нагадували ті, що Суд розглянув у згаданій справі «Карелін проти Росії» (*Karelin v. Russia*), пункти 61–67. Роль посадової особи, яка склала протокол про адміністративне правопорушення (у цій справі – секретар судді), обмежувалася переданням суду протоколу та підтверджуючих доказів. Після виконання цієї функції ця посадова особа не відігравала ролі у провадженні, так само як і прокуратура. Іншими словами, під час провадження у суді не було «сторони обвинувачення» або «прокурора». Потерпіла також не була представлена під час провадження. Хоча прокурор мав право бути присутнім (див. пункт 24), не вбачається, що він дійсно був присутній або навіть повідомлений про провадження. Це означало, що у судовому засіданні не було нікого, хто б міг заперечити заявниці.

За таких обставин Суд вважає, що суд, який розглядав справу, не мав іншого вибору, окрім як взяти на себе функцію пред'явлення та, що є більш важливим, нести тягар підтримки обвинувачення під час усного розгляду справи. Суд не переконаний у тому, що були наявні достатні гарантії, здатні усунути обґрунтовані сумніви щодо негативного впливу такого процесу на безсторонність суду (так само, пункти 73 та 75).

У цьому контексті Суд нагадує, що, як він встановив у рішенні у справі «Карелін проти Росії» (*Karelin v. Russia*), коли (i) проводиться усний судовий розгляд з метою встановлення обґрунтованості будь-якого «кримінального обвинувачення», висунутого проти підсудного, та (ii) якщо було надано адекватну можливість з'явитися у судові засідання і сторона захисту не відмовилася від неї у встановленому порядку, присутність сторони обвинувачення є, як правило, необхідною для усунення обґрунтованих сумнівів, які можуть виникнути щодо безсторонності суду (там само, пункт 76) [8].

Аналогічні порушення Європейський суд з прав людини констатував у рішенні від 06 жовтня 2022 року, справа «Бантиш та інші проти України», заява № 13063/18 та 3 інші заяви, у п.п. 6–10 зазначивши, що заявники скаржилися, головним чином,

на відсутність сторони обвинувачення під час провадження у справі про адміністративне правопорушення. Вони посилалися, прямо чи по суті, на пункт 1 та/або пункт 2 статті 6 Конвенції. Суд, до компетенції якого належить здійснення юридичної кваліфікації фактичних обставин будь-якої справи, яка ним розглядається (див. рішення у справі «Акденіз проти Туреччини» (*Akdeniz v. Turkey*), заява № 25165/94, пункт 88, від 31 травня 2005 року), вважає, що ці скарги мають розглядатись за пунктом 1 статті 6 Конвенції, яка передбачає: Пункт 1 статті 6 Конвенції «Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... незалежним і безстороннім судом, ..., який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

Відповідні принципи практики Суду щодо вимоги про безсторонність відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції наведені в рішенні у справі «Карелін проти Росії» (*Karelin v. Russia*), заява № 926/08, пункти 51-57, від 20 вересня 2016 року з подальшими посиланнями).

У керівній справі «Михайлова проти України» (*Mikhaylova v. Ukraine*), заява № 10644/08, від 06 березня 2018 року) Суд уже встановлював порушення щодо питань, аналогічних тим, що розглядаються у цій справі.

Розглянувши всі надані йому матеріали, Суд не вбачає жодних фактів або аргументів, здатних переконати його дійти іншого висновку у цій справі щодо прийнятності та суті цих скарг.

Отже, ці скарги є прийнятними та свідчать про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з небезсторонністю суду з огляду на відсутність сторони обвинувачення під час провадження у справі про адміністративне правопорушення [9].

Отже Європейський суд з прав людини відносить справи про адміністративні правопорушення розгляд яких належить до компетенції українських судів як такі що відносяться до сфери «кримінального права». Підсумовуюче викладене, на нашу думку для того, щоб забезпечити реалізацію такого принципу судочинства як змагальність під час розгляду справ про адміністративні правопорушення та гармонізувати законодавство України із практикою Європейського суду з прав людини слід включити в адміністративно-деліктне законодавство сторону обвинувачення до якої можливо було б віднести особу, уповноважену на складання протоколу про адміністративне правопорушення та/або прокурора.

Цікавим буде також вивчення досвіду інших країн у законодавстві яких втілений принцип змагальності. Так в Естонській Республіці діє Деліктно-процесуальний кодекс Естонської Республіки від 22 травня 2002 року (далі-ДПК Естонської Республіки). У статті 17 ДПК Естонської Республіки зазначено, що у судовому провадженні сторонами є учасник процесу та установа, яка веде провадження у позасудовому порядку. В свою чергу стаття 52 ДПК Естонської Республіки до установ, які ведуть провадження у позасудовому порядку відносить зокрема префектури поліції, міські, волоські управи, департамент водного транспорту, митний, рятувальний департаменти. Відповідно до ст. 52 ДПК Естонської Республіки установа, яка веде провадження в позасудовому порядку має в судовому провадженні брати участь у судовому розгляді справи про проступок, надавати докази і заявляти клопотання, знайомитися з усіма матеріалами справи про проступок, заперечувати судові рішення. Саме установа, яка веде провадження в позасудовому порядку згідно статті 84 ДПК Естонської Республіки надсилає дос'є разом з матеріалами справи для розгляду в суд [10].

Висновки. Вважаємо, враховуючи конституційний принцип змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, а також практики ЄСПЛ щодо безсторонності суду під час розгляду справ про

адміністративні правопорушення в діючому адміністративно-деліктному законодавстві слід закріпити принцип змагальності сторін, із чітким розмежуванням функції розгляду справи, обвинувачення та захисту.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984, № 51, ст. 1122.
2. Глібко О.В. До питання про принципи судового провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету.: Сер.: Юриспруденція*. 2015, № 18. Т. № 1. 139–142.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Кременчуцького Анатолія Михайловича та Павлика Владислава Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису частини десятої статті 294 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 21 липня 2024 року № 5-р(II)/2021. URL: <https://ccu.gov.ua/dokument/5-rrii2021>.
4. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. № 30. – ст. 141.
5. Фази́кош О.В. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення та його принципи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. 2015. Вип. 35. Ч. I. Т. 3. 36–40.
6. Ліпинський В. Право на справедливий суд та тлумачення адміністративно-деліктних правових норм. ISSN 2353-8406 Knowledge, Education, Law, Management 2020 № 3 (31), vol. 1. <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.43>.
7. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012, № 44–45, № 46–47, № 48, ст. 552.
8. Рішення Європейського суду з прав людини від 06 березня 2018 року, справа «Михайлова проти України», заява № 10644/08. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d28#Text.
9. Рішення Європейського суду з прав людини від 06 жовтня 2022 року, справа «Бантиш та інші проти України», заява № 13063/18 та 3 інші заяви. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_i08#Text.
10. Деліктно- процесуальний кодекс Естонської Республіки від 22 травня 2002 року. URL: https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/old/files/zarub_zakon/Est_K_2002.pdf.